

13/08

Peněžní prostředky určené na účelovou podporu zemědělského výzkumu, vývoje a inovací prostřednictvím rozpočtové kapitoly *Ministerstvo zemědělství*

Kontrolní akce byla zařazena do plánu kontrolní činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu (dále také „NKÚ“) na rok 2013 pod číslem 13/08. Kontrolní akci řídil a kontrolní závěr vypracoval člen NKÚ RNDr. Petr Neuvirt.

Cílem kontroly bylo prověřit poskytování, čerpání a užití peněžních prostředků určených na účelovou podporu zemědělského výzkumu, vývoje a inovací a systém hodnocení přínosů z poskytnutých podpor.

Kontrolovaným obdobím byly roky 2010 až 2012, v případě věcných souvislostí i období předcházející a následující. Kontrola byla prováděna v době od února 2013 do srpna 2013.

Kontrolované osoby:

Ministerstvo zemědělství; Česká zemědělská univerzita v Praze; GaREP, spol. s r.o., Brno; VÝZKUMNÝ A ŠLECHTITELSKÝ ÚSTAV OVOCNÁŘSKÝ HOLOVOUSY s.r.o., okres Jičín; Výzkumný ústav bramborářský Havlíčkův Brod, s.r.o., Havlíčkův Brod; Zemědělský výzkum, spol. s r.o., Troubsko; Biologické centrum AV ČR, v. v. i., České Budějovice; Výzkumný ústav potravinářský Praha, v. v. i., Praha; Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i., Praha; Výzkumný ústav veterinárního lékařství, v. v. i., Brno; Výzkumný ústav živočišné výroby, v. v. i., Praha; Veterinární a farmaceutická univerzita Brno; Vysoké učení technické v Brně; Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Praha.

Námítky, které proti kontrolnímu protokolu podalo Ministerstvo zemědělství a společnost GaREP, spol. s r.o., byly vypořádány vedoucími skupin kontrolujících rozhodnutími o námítkách.

Kolegium NKÚ na svém XVIII. zasedání, konaném dne 4. listopadu 2013,

schválilo usnesením č. 8/XVIII/2013

kontrolní závěr v tomto znění:

I. Úvod

Ministerstvo zemědělství (dále také „MZe“) odpovídá mj. za výzkum, experimentální vývoj a inovace (dále také „VaVal“) ve smyslu § 2 zákona č. 130/2002 Sb.¹, v tomto případě se jedná o zemědělský, především aplikovaný výzkum. Navrhuje a zajišťuje realizaci koncepcí výzkumu v agrárním sektoru a je poskytovatelem dotací na podporu řešení projektů.

Prostředky na účelový aplikovaný výzkum jsou závazným ukazatelem kapitoly státního rozpočtu 329 – *Ministerstvo zemědělství*, a to v rámci výdajů na VaVal. Podpora byla kontrolovaným příjemcům poskytována formou dotace právníkům osobám a v případě příspěvkové organizace jako účelový příspěvek. Projekty jsou financovány z prostředků státního rozpočtu, u většiny z nich je stanovena spoluúčast příjemce na uznaných nákladech, která se pohybuje v rozmezí 0,2–10,0 %. Podpora je určena na programové projekty ve výzkumných programech schválených vládou ČR a přiznána je na základě návrhu MZe a kladného vyjádření Rady pro výzkum, vývoj a inovace ustavené podle § 35 zákona č. 130/2002 Sb. (dále také „Rada pro výzkum“).

¹ Zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací).

Součástí MZe je **Národní agentura pro zemědělský výzkum** (dále také „Agentura“), která zpracovává materiály pro schválení a notifikaci výzkumných programů. Přípravuje a zajišťuje veřejné soutěže v oblasti VaVal společně s odbornými poradními orgány. Ve spolupráci s útvarem interního auditu MZe provádí finanční kontroly vybraných projektů podle zákona č. 320/2001 Sb.² Organizačně zajišťuje průběžné i závěrečné hodnocení řešení projektů. Zabezpečuje dokumentaci programových projektů financovaných z prostředků MZe.

Příjemci podpory jsou subjekty, které se ucházely o podporu v rámci veřejné soutěže v oblasti VaVal, v jejichž prospěch MZe rozhodlo o poskytnutí podpory a které schválené projekty realizují nebo již vlastní realizaci ukončily. V případě více příjemců účastnících se jediného projektu je jeden z nich hlavní, tzv. koordinátor. Příjemci podpory jsou povinni dodržovat podmínky smlouvy o poskytnutí dotace na podporu řešení projektu (dále také „smlouva o podpoře“).

Pozn.: Právní předpisy uvedené v tomto kontrolním závěru jsou aplikovány ve znění účinném pro kontrolované období.

II. Skutečnosti zjištěné při kontrole

1. Koncepce zemědělského výzkumu, výzkumné programy a jejich cíle

Vláda ČR usnesením ze dne 26. ledna 2009 č. 113 schválila *Koncepci zemědělského aplikovaného výzkumu a vývoje do roku 2015* (dále též „Koncepce“). Koncepce vychází z *Reformy systému výzkumu, vývoje a inovací v ČR*, schválené usnesením vlády ČR ze dne 26. března 2008 č. 287, a je v souladu s dalšími rámcovými dokumenty schválenými vládou ČR.

Účelovou podporu na VaVal poskytovalo MZe v letech 2010–2012 prostřednictvím těchto programů:

- *Program výzkumu v agrárním sektoru 2007–2012*, kód QH,
- *Výzkum v agrárním komplexu (VAK)*, kód QI (určen pro období 2009–2014),
- *Komplexní udržitelné systémy v zemědělství 2012–2018 (KUS)*, kód QJ.

Tabulka č. 1 – Počet projektů a účelová podpora

Program	2010		2011		2012		Účelová podpora v kontrolovaném období (v tis. Kč)
	Počet	Podpora (v tis. Kč)	Počet	Podpora (v tis. Kč)	Počet	Podpora (v tis. Kč)	
QH	201	317 026	190	258 903	68	93 391	669 320
QI	55	100 059	79	141 270	79	156 918	398 247
QJ	0	0	0	0	64	148 900	148 900
Celkem	256	417 085	269	400 173	211	399 209	1 216 467

Zdroj: informační systém VaVal ke dni 22. 7. 2013.

Systémovým nedostatkem zjištěným u MZe je obecná formulace některých cílů, výsledků a přínosů výzkumných programů využívaných v letech 2010–2012, což vede k problémům při hodnocení dosažených výsledků a při jejich využití v praxi.

V programech využívaných v kontrolovaném období byly zjištěny obecně formulované a velmi podobné cíle, např.: „*optimalizovat hospodaření s vodou se zřetelem na udržení funkcí krajiny*“ a zároveň „*zdokonalit systémy hospodaření s vodou v krajině*“. Rovněž některé očekávané přínosy jsou uvedeny v obecné rovině, např. „*zlepšení zdravotního stavu zemědělských plodin, hospodářských zvířat nebo lesů*“. Takové přínosy jsou obtížně ověřitelné a použitelné k hodnocení efektivnosti programu.

2. Vybrané veřejné soutěže

MZe každým rokem organizovalo jednu veřejnou soutěž v oblasti výzkumu, vývoje a inovací. Ke kontrole byla vybrána veřejná soutěž programu QI s počátkem řešení projektů v roce 2011. MZe ji vyhlásilo v roce

² Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole).

2010 v souladu s podmínkami § 17 odst. 2 zákona č. 130/2002 Sb. Nedostatky zjištěné u vybrané soutěže byly namátkově ověřeny na soutěžích, které ministerstvo organizovalo v letech 2011 a 2012.

MZe v kontrolovaném období nestanovilo závazně pravidla pro provedení veřejné soutěže a neurčilo ani strukturu odborných poradních orgánů MZe. Poradní orgány ani jejich předsedové nebyli řádně ustaveni, nebyla vyjasněna jejich odpovědnost ani omezení. MZe neprokázalo doručení soutěžních návrhů v určeném čase na určené místo. Návrhy projektů hodnotily odborné poradní orgány nad rámec kritérií, se kterými byli uchazeči seznámeni. V procesu výběru projektů k financování z prostředků státního rozpočtu docházelo k častým změnám v pořadí i po bodovém hodnocení. Změny byly zdůvodněny předem neuvedenými účelově zvolenými důvody. MZe nepostupovalo při veřejných soutěžích v období 2010–2012 transparentně.

Dále MZe nezajistilo vyloučení zainteresovaných odborníků z hodnocení projektů, a nepostupovalo tak v souladu s § 21 odst. 4 zákona č. 130/2002 Sb. v návaznosti na odst. 1 větu třetí: „*Členové komise nesmí být ve vztahu k předmětu veřejné soutěže ve výzkumu, vývoji a inovacích nebo k uchazečům podjati, zejména se nesmí podílet na zpracování projektu, nesmí mít osobní zájem na rozhodnutí o poskytnutí podpory určitému projektu a s uchazeči je nesmí spojovat osobní ani pracovní či jiný obdobný poměr.*“

Kontrolou bylo zjištěno, že členem odborného poradního orgánu byl statutární zástupce organizace, jejíž projekt byl hodnocen, a sice plným počtem bodů. Projekt byl doporučen a posléze schválen k financování. Jiný člen odborného orgánu, který je zároveň řešitelem dalšího projektu, je podepsán pod jeho hodnocením. I tento projekt byl doporučen a následně zařazen k financovaným. MZe tyto vztahy eviduje a podle jeho údajů je potenciální podjatost členů odborných poradních orgánů značná. Ze seznamu pro veřejnou soutěž na rok 2011 vyplývá, že většina členů poradního orgánu měla vztah k některým projednávaným projektům.

Podle § 21 odst. 5 zákona č. 130/2002 Sb. je poskytovatel povinen ke každému návrhu projektu zajistit nejméně dva posudky oponentů. MZe nezajistilo další odborné posudky v případech, kdy byla vyjádření dvou oponentů zásadně odlišná.

3. Smlouvy o podpoře, smlouvy o využití výsledků, informační systém VaVal MZe

Na základě veřejné soutěže jsou s vybranými uchazeči uzavírány smlouvy o podpoře. Náklady projektu jsou ve smlouvě o podpoře stanoveny jako pevné, příjemce tak není motivován k úspornému řešení projektu, tj. k dosažení stanovených cílů s nižšími náklady. Na druhé straně by neměl použít vlastní zdroje v částce vyšší než schválené, a to ani v případech, kdy by to znamenalo zkvalitnění řešení projektu. Vysvětlení MZe, které smlouvy připravuje, že provádění změn v nákladech je administrativně náročné a způsobuje komplikace při schvalování veřejné podpory ze strany EU, není možné akceptovat.

Následně podle § 11 odst. 1 zákona č. 130/2002 Sb. má být mezi poskytovatelem a příjemcem uzavřena smlouva o využití výsledků. Způsob využití výsledků a doba, po kterou budou výsledky využívány, se řeší v *plánu na uplatnění výsledků*, který je nedílnou součástí smlouvy o využití výsledků. Podle smlouvy o využití výsledků je příjemce povinen informovat MZe o plnění jednotlivých etap plánu na uplatnění výsledků. Sankcí za porušení závazků plynoucích ze smlouvy o využití výsledků je nepřípuštění případného dalšího návrhu příjemce do veřejné soutěže v oblasti VaVal po stanovenou dobu. Jiná sankce, například vrácení části dotace, neexistuje. Všichni kontrolovaní příjemci, kteří ukončili řešení projektu na konci roku 2012, předložili MZe návrh smlouvy o využití výsledků včetně plánu na uplatnění výsledků. Do konce července 2013 však smlouvy většinou nebyly podepsány, a to ze strany MZe.

Příčinou tohoto stavu je nefunkčnost některých částí podpory informačního systému VaVal MZe, provozované externím dodavatelem. MZe nezajistilo podporu administrace projektů VaVal jiným způsobem, aby při výpadku informačního systému mohlo uzavírat smlouvy o využití výsledků a sledovat plnění jednotlivých etap plánů na uplatnění výsledků. V době kontroly nepodávali příjemci prostředků státního rozpočtu zprávy o plnění nasmlouvaného plánu na uplatnění výsledků ani náhradním způsobem. Omezení funkčnosti trvá cca od října 2012 a týká se i dalších softwarových aplikací VaVal a také stránek Agentury.

4. Způsoby hodnocení přínosů projektů a programů

Významným problémem je nedodržování zásad pro vyhodnocování přínosů řešiteli a kontrola údajů ze strany MZe. Kontrolou byla zjištěna řada nedostatků a problematických míst, např. některé hodnoty ve výpočtu přínosů nejsou podložené a ověřitelné, odhady reálného využití jsou nejisté a závisí na přístupu zpracovatele. V důsledku toho zatím není vykazování přínosů projektů spolehlivé a úspěšnost projektů a programů lze jen obtížně vyhodnotit.

Od projektů ukončených v roce 2010 MZe zavedlo hodnocení přínosů ukončených projektů pomocí softwarového nástroje *e-prinosy*. Následně aplikaci doplnilo *Metodikou hodnocení očekávaných přínosů projektů výzkumných programů MZe* – jedná se o pomůcku pro vyplňování elektronického formuláře. Metodické postupy však nejsou řešiteli dodržovány a MZe tuto situaci neřeší.

Převážná většina přínosů má být generována u uživatelů, ale kolik uživatelů předmětného okruhu opravdu nabízenou znalost v praxi využije, to vychází z tipů řešitelů. Odhady provedené řešiteli mají značný rozptyl, přičemž projekty s nejvyšší vykázanou úspěšností počítají s uplatněním výsledků a dosažením odpovídajících přínosů na všech plochách osetých určitou plodinou, u všech zemědělců v určitém typu oblasti, na celkové ploše specifikovaných lesů ap. Řešitelé tak vyčíslují až desetimiliardové přínosy projektů s náklady na řešení v řádu milionů korun. Jiní řešitelé své výpočty vztahují jen k modelovému území, na kterém nový poznatek ověřovali.

Zřejmý je i rozdílný přístup řešitelů k samotnému principu výpočtu. Někteří řešitelé, kteří vyvinuli zdokonalené analytické metody, stanovují jejich přínos pouze v oblasti laboratorní praxe, což dokáží poměrně přesně spočítat. Takto pojaté přínosy jsou pak samozřejmě nízké, avšak ověřitelné. Jiní řešitelé se pouštějí do odhadů, jaké může mít nová znalost, metoda, nástroj ap. díky svým vlastnostem dopady v zemědělské produkci. Některé výpočty jsou neúplné, řešitelé zdůrazňují např. vyšší tržby v důsledku zvýšení kvality a množství produkce, avšak nekonkretizují náklady potřebné k zavedení nové technologie.

5. Plnění povinností MZe při předávání údajů do informačního systému VaVal

Očekávané výsledky jsou uvedeny ve struktuře podle rejstříku informací o výsledcích (dále také „RIV“) podle zákona č. 130/2002 Sb. – metodiky, patenty, ověřené technologie, články ap. Kontrolou vybraných záznamů, které MZe jako poskytovatel předalo provozovateli informačního systému VaVal, bylo zjištěno, že v RIV jsou uvedeny některé výsledky, které souvisejí s řešením daného projektu nanejvýš jen okrajově nebo v obecné rovině.

Např. projekt zaměřený na charakteristiku biologického potenciálu produktu český kapr měl k datu 7. května 2013 deset výsledků v RIV. Jeden z nich je podle popisu tvořen pojednáním výhradně o výživě sumce velkého. Další řeší problematiku mastných kyselin v mase okouna říčního v závislosti na výživě.

Projekt zaměřený na výzkum opatření k zajištění zásobování pitnou vodou v období klimatických změn měl ke stejnému datu v RIV šest výsledků. Některé z nich se ale týkají vlivu těžby hnědého uhlí na životní prostředí. Jiný výsledek tvoří pojednání o bioplynových stanicích a jejich vlivu na životní prostředí a další má podobu analýzy vlivu větrných elektráren na životní prostředí a současně oceňuje antropogenní vlivy na životní prostředí.

MZe kontroluje výsledky, o nichž příjemci podávají informace do RIV, pouze po formální stránce, věcná kontrola není z jeho strany prováděna. Počet vykázaných záznamů v centrální databázi RIV tak převyšuje počet výsledků, které skutečně vycházejí z řešení projektů.

6. Kontrola prováděná MZe podle zákona č. 130/2002 Sb.

V § 13 odst. 3 zákona č. 130/2002 Sb. je stanoveno: „*Poskytovatel je povinen provádět finanční kontrolu u příjemců podpory podle zvláštních právních předpisů nejméně u 5 % objemu účelové a institucionální podpory poskytnuté poskytovatelem v daném kalendářním roce.*“ Zvláštním právním předpisem je zákon č. 320/2001 Sb. Ten upravuje pravidla pro veřejnosprávní kontrolu prováděnou Agenturou a útvarem interního auditu.

MZe v kontrolovaném období každoročně provedlo 12–19 veřejnosprávních kontrol u příjemců dotací. V roce 2010 zkontrolovalo dvě procenta, v roce 2011 pět procent a v roce 2012 jedno procento objemu vynaložené účelové podpory. MZe tak v roce 2010 a 2012 neplnilo ukazatel podle citovaného ustanovení, tedy prověřit finanční kontrolou 5 % objemu účelové podpory.

V § 13 odst. 1 zákona č. 130/2002 Sb. je stanoveno: „*Poskytovatel je povinen provádět kontrolu plnění cílů projektu, včetně kontroly čerpání a využívání podpory, účelnosti vynaložených nákladů projektu podle uzavřené smlouvy o poskytnutí podpory ...*“ Kontrolou bylo zjištěno, že tuto kontrolní činnost provádí MZe pouze formou hodnocení ročních periodických zpráv. Podle smluv o podpoře mají příjemci povinnost předkládat MZe periodickou zprávu za uplynulý rok vč. informace o vynaložených finančních prostředcích, avšak konkrétní podobu této zprávy Ministerstvo zemědělství nespécifikovalo. V praxi příjemci do periodické zprávy uvádějí náklady souhrnně podle položkového členění a dále textový komentář k některým jimi vybraným výdajům. Kontrola prováděná poskytovatelem na základě periodických zpráv má své omezení, neboť MZe nemá kompletní přehled o výdajích, ale jenom o těch, o kterých se příjemce rozhodl podat informaci.

7. Zjištění u příjemců podpory

Ke kontrole u příjemců dotací na podporu řešení projektů bylo vybráno 23 projektů třinácti příjemců. Vybrány byly projekty ukončené v kontrolovaném období, aby bylo možné vyhodnotit splnění účelu projektu, dosažení cílů a předání stanovených výsledků. Většina kontrolovaných projektů patřila do programu QH, menší část do programu QI. Kontrolovaný objem byl 98 282 tis. Kč.

V § 9 odst. 4 zákona č. 130/2002 Sb. je stanoveno: „*Smlouvu o poskytnutí podpory lze uzavřít s více příjemci současně s tím, že jejich vzájemné vztahy budou smluvně upraveny jako nedílná součást smlouvy.*“ V 11 případech z 13 kontrolovaných projektů, kterých se účastnilo více příjemců, nebyly uzavřeny písemné smlouvy mezi příjemcem-koordinátorem a dalším příjemcem nebo příjemci.

MZe nevyžaduje smluvní úpravu vzájemných vztahů, protože podle jeho mínění tuto roli plní samotná smlouva o podpoře. Závazná úprava některých věcných vztahů mezi příjemci je však nezbytná – musí např. stanovit, kdo se bude na řešení projektu podílet jakými pracemi, termíny pro předávání materiálů, úpravu kontrol ze strany příjemce-koordinátora, odpovědnost za jednotlivé výsledky, sankce za neplnění dohodnutých úkolů apod. Zjištěný stav tak neodpovídá § 9 odst. 4 zákona č. 130/2002 Sb. ani smlouvě o podpoře.

NKÚ vycházel i z hodnocení přínosů konkrétních projektů, jak je zpracovali kontrolovaní příjemci. Ve většině případů považuje NKÚ provedený výzkum za smysluplný s konkrétními přínosy.

V případě projektu typu studie s názvem *Synergie v přístupu k rozvoji venkova: návrh strukturovaného komplexu postupů, opatření a nástrojů k podpoře vyšší kvality života na venkově a podnikání v agrárním sektoru zkvalitněním činností institucí ovlivňujících tento rozvoj* NKÚ označil přínosy tohoto aplikovaného výzkumu většinou za abstraktní a teoretické. Dotace činila 4 843 tis. Kč a kontrolou NKÚ nebylo možné ověřit, zda byl splněn cíl projektu a zda jeho výsledky vedly prokazatelně ke zlepšení podmínek pro kvalitní život na venkově, k rozvinutí možností podnikání v agrárním sektoru při zlepšení dopadu hospodářských činností na krajinu, zvýšení efektivity využívání místních i vnějších zdrojů venkovského prostoru i k překonání resortních přístupů k vytváření a naplňování podmínek pro udržitelný rozvoj venkova a šetrný způsob hospodaření.

NKÚ prověřil rovněž podklady k projektům, u nichž došlo k zastavení podpory příjemcům. MZe např. zastavilo řešení projektu *Vypracování optimální metody pro stanovení pitelnosti českého piva*, kde měl jediný příjemce získat podporu 13 071 tis. Kč během pěti let. MZe nejprve odsouhlasilo financování ze státního rozpočtu, následně konstatovalo, že projekt je možné zařadit do komerčního výzkumu. Po druhém roce řešení však na základě vyhodnocení výsledků zpochybnilo perspektivu dosažení cílů. Žádný z oponentů periodických zpráv, které byly předkládány příjemcem, nevznesl námitky proti financování projektu z prostředků státního rozpočtu.

MZe uzavřelo s příjemcem *dohodu o ukončení řešení projektu*, podle které uznalo dosud vynaložené prostředky podpory za roky 2009 a 2010 ve výši 5 112 tis. Kč s tím, že následně musí příjemce ve stanoveném termínu dodat výsledky odpovídající skutečné době řešení. Jednalo se o článek a certifikovanou metodiku ověřenou příslušným odborem MZe.

MZe nevyužilo možnost odstoupit od smlouvy o podpoře a uložit příjemci sankci. Podle smlouvy o podpoře měl příjemce při ukončení projektu povinnost předložit plán na uplatnění výsledků a návazně měla být uzavřena mezi MZe a příjemcem smlouva o využívání výsledků. Přesto v dohodě o ukončení řešení projektu není žádné ustanovení týkající se smlouvy o využití výsledků ani ustanovení týkající se plánu na uplatnění výsledků. MZe nejenže neuzavřelo smlouvu o využití výsledků, ale nepožadovalo ani hodnocení přínosů, které bylo již v té době pro ukončené projekty povinné. Konečným výsledkem využití peněžních prostředků státního rozpočtu ve výši 5 112 tis. Kč je tedy pouze článek v recenzovaném periodiku *Kvasný průmysl* a metodika na stejné téma – hodnocení pitelnosti piva. Podle NKÚ byly postupem MZe tyto prostředky využity nevhodně.

III. Shrnutí a vyhodnocení

Na účelovou podporu zemědělského výzkumu bylo v letech 2010–2012 vynaloženo 1,2 mld. Kč. Financování bylo prováděno prostřednictvím programů, které neměly vždy konkrétní, měřitelné a jednoznačně ověřitelné cíle. Veřejné soutěže, při kterých byly vybírány projekty k podpoře, nebyly transparentní a neměly jasná a všem účastníkům známá pravidla. MZe nechávalo v celém systému účelové podpory VaVal zpracovávat oponentní posudky, které však nebyly plně využívány; zároveň nemělo zpracovanou databázi oponentů a pravidla pro jejich výběr.

Peněžní prostředky státního rozpočtu byly použity na financování aplikovaného výzkumu. MZe však nezpracovalo dostatečně podrobná a přesná pravidla hodnocení přínosů, a tím nezamezilo rozdílnému přístupu k vyhodnocování výsledků podpořených projektů. Současně nestanovilo ve smlouvách o podpoře uzavíraných s příjemci podpory vždy konkrétní a měřitelné cíle a pro praxi využitelné výsledky. U projektů ukončených v roce 2012 neuzavřelo s příjemci ve většině případů smlouvy o využití výsledků projektů včetně plánu užití výsledků, nemůže tedy sledovat praktické využití získaných výsledků.

Z provedené kontrolní akce vyplývá, že pro efektivní a hospodárné využití peněžních prostředků státního rozpočtu určených na účelový zemědělský výzkum v dalších letech je nezbytné:

- stanovit konkrétní, měřitelné a jednoznačně ověřitelné cíle programů;
- zavést transparentní veřejné soutěže s jasnými a všem účastníkům známými pravidly;
- stanovit pravidla pro zpracování a využití oponentních posudků v celém systému účelové podpory VaVal;
- stanovit podrobnější a přesnější pravidla hodnocení přínosů projektů, aby se zamezilo rozdílnému přístupu řešitelů k tomuto vyhodnocování;
- stanovit ve smlouvách o podpoře vždy konkrétní, měřitelné a pro praxi přínosné výsledky a kontrolovat jejich plnění;
- uzavřít chybějící *smlouvy o využití výsledků* z roku 2012 a požadovat po řešitelích dlouhodobé a věrohodné hodnocení přínosů jednotlivých projektů;
- v dalších programech uplatňovat poznatky získané z vyhodnocování výsledků podpořených projektů.